

Forskerinterview

Samfundsvidenskabelige forskere undersøger den verden og virkelighed, vi lever i. Journalist Lars Lønstrup interviewer en ny forsker i hvert nummer af DJØF Bladet. Se tidligere forskerinterviews her: www.djoef.dk/forskerinterview

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist / Foto Michael Daugaard

Er fattigdom i Danmark ok?

De fleste fattige danskere skjuler deres fattigdom, fordi den opleves som flov og skamfuld. Men der findes minimum 100.000 af dem, og spørgsmålet er, om vi som samfund skal gøre noget ved det problem, siger fattigdomsforsker.

"Fattigdom er en realitet herhjemme og hverdag for minimum 100.000 danskere. Det grundlæggende spørgsmål er, om vi som samfund skal gøre noget ved det problem, eller skubbe det væk og lade som om, det ikke eksisterer."

Det siger Finn Kenneth Hansen. Han er økonom (cand.polit.) og afdelingsleder i CASA (Center for Alternativ Samfundsanalyse). Og med dette udsagn har han allerede for længst forladt den sikre bred, hvor samfundsforskere med mere ukontroversielle forskningsområder, befinder sig.

Det er han fuldt bevidst om. Det er over 20 år siden, Finn Kenneth Hansen begyndte at forske i fattigdom på sin daværende arbejdsplads SFI, Det nationale Center for Velfærd. Og derfor kender han bedre end de fleste de modstridende argumenter og tal, der gør fattigdomsdiskussionen til en af de mere fastlåste og uforsonlige i såvel dansk samfundsdebat som i det politiske liv på Christiansborg og rundt om på landets rådhus.

Hvornår er man fattig?

"Det er man, når man har så få ressourcer, at man bliver udelukket fra de mest elementære livsmønstre, vaner og aktiviteter og ikke kan klare sig i forhold til de normer, der gælder i samfundet. Det er altså et relativt begreb.

Mens vi i Danmark vil tale om fattigdom, hvis man fx ikke har råd til at gå til tandlæge, betale sine regninger, spise sundt, invitere an-

» De usynligt fattige anfægter os ikke på samme måde, for de nærer intet ønske om at udstille deres egen fattigdom, der af de fleste opleves som noget flovt og skamfuldt «

Finn Kenneth Hansen, økonom

dre mennesker hjem eller medbringe en gave, hvis man inviteres til fødselsdag, så vil det være afsavn som sult og forsvar mod livstruende sygdomme, som man vil pege på som fattigdomsindikatorer i mindre udviklede lande."

Du opdeler fattigdom i synlig og usynlig fattigdom. Hvilke af disse to problemer er størst?

"Målt på antal er der ingen tvivl, idet der lavt sat findes over 100.000 fattige danskere, der på egen krop og sjæl kender de afsavn, jeg beskriver. Her over for udgør tiggere og de, der bor på gaden, og som man kan støde på i København og andre store danske byer, en meget lille gruppe på måske 200-300 personer i

København og 500-600 i alt på landsplan. Men det er de synligt fattige, som det store flertal af danskere kender bedst, når vi taler fattigdom. De usynligt fattige anfægter os ikke på samme måde, for de nærer intet ønske om at udstille deres egen fattigdom, der af de fleste opleves som noget flovt og skamfuldt."

Private danske hjælpeorganisationer og fattigdomsforskere som du selv efterlyser en officiel fattigdomsgrænse herhjemme, hvorfor?

"For at få et mål, som er bredt accepteret, så vi kan indkredse hvor stort fattigdomsproblemet er, hvem det berører, og hvordan samfundet kan sætte ind over for det. Som det er nu, bliver næsten ethvert tal betvivlet og modgået. Ikke mindst af repræsentanter for den siddende regering, der af og til udtaler sig som om de hellere vil afskaffe ordet fattigdom end beskæftige sig med de underliggende problemer. Eksempelvis gik daværende finansminister Thor Pedersen (V) offentligt ud og angreb vismændene i Det Økonomiske Råd (DØR) for at politisere, da Rådet for et par år siden udsendte en fattigdomsrapport. Thor Pedersens anke var, at DØR overhovedet brugte betegnelsen 'fattige' i stedet for det efter hans mening mere korrekte 'mennesker med relativt lave indkomster'.

De forskellige opgørelser over fattige danskere varierer meget. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd siger 196.000 i sin seneste rapport, mens Det økonomiske Råd sagde 165.000 i sin efterårsrapport 2006. Og selv siger du 100.000-150.000. Hvorfor disse store forskelle?

"Primært fordi vi ikke har en officiel og anerkendt fattigdomsgrænse i Danmark. Derfor opstår der forskelle i den måde, som forskellige aktører beregner tallene på. I lighed med OECD tager både Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AER) og Det økonomiske Råd

fordi et væsentligt træk ved fattigdomsforskningen er varigheden af knappe ressourcer, som en afgørende faktor for fattigdom. Det bliver for alvor svært at opretholde et rimeligt levestandard, når indkomsten forbliver lav over flere år. Derfor opererer EU også med en fattigdomsgrænse, der ser på indkomsten over flere år."

I dit eget tal indgår ikke børn, der lever i familier under fattigdomsgrænsen. Hvor mange børn gør det, og hvilken pris må de betale?

» Der er blevet flere fattige danskere gennem de seneste 10 år – og det vel at mærke i en periode, hvor vi har haft høj vækst og faldende arbejdsløshed. «

Finn Kenneth Hansen, økonom

(DØR) ganske vist udgangspunkt i indkomst efter skat og regner danskere, der tjener under 50 pct. af den midterste indkomst i befolkningen, for fattige. Men herefter opstår der forskelle – bl.a. i forhold til den vægt børn indgår, eller ikke indgår med, med i det samlede antal fattige.

Dertil kommer forskelle i de data og år, som ligger til grund for indkomstberegningen, hvilket også medfører forskelle mellem den fattigdomsgrænse i kroner og øre, som forskellige aktører når frem til. Hvis udgangspunktet er 2004, ligger fattigdomsgrænsen hos AER ved 80.000 kr. i disponibel indkomst, mens den hos DØR ligger på 76.000 kr."

Hvorfor er dit eget tal for antallet af fattige herhjemme, dvs. mellem 100.000 og 150.000 danskere, så upræcist?

"Igen fordi der ikke findes et præcist fattigdomsmål, og så må man sammenstykke et billede af de oplysninger, man har. Det antal fattige som både AER og DØR opererer med, er baseret på et enkelt år, hvilket betyder, at personer med tilfældig lav indkomst i det enkelte år indgår uden nødvendigvis at være økonomisk dårligt stillede. DØR opgør imidlertid også antallet af danskere, der ligger under fattigdomsgrænsen i tre ud af 16 år til 125.000 personer. Og det tal er vigtigt at fremdrage,

"Jeg anslår i lighed med bl.a. Red Barnet, at der findes mellem 50.000 og 60.000 danske børn, der lever under fattigdomsgrænsen. Og de betaler måske den højeste pris i form af en række afsavn og fordi det er meget vigtigt ikke at skille sig negativt ud i forhold ens kammerater. Hvis man ikke kan komme med, fordi ens forældre ikke har råd til at betale, når der er udflugt med fritids- eller sportsklubben, ikke har råd til at give gaver ved børnefødselsdage, eller man ikke har noget at fortælle efter sommerferien, fordi der ikke var råd til sommerferie i år, så er det noget, der gør ondt."

Hvordan ser en ideel fattigdomsgrænse ud, set med dine øjne?

"Det er en grænse, der udtrykker hvad det koster at leve, og altså dermed de udgifter, der skal afholdes for at opretholde et acceptabelt levestandard i Danmark. En grænse der baserer sig på det, man kalder budgetmetoden. En sådan fattigdomsgrænse blev sidste år anvendt i en undersøgelse i Københavns Kommune, hvor jeg selv og forskere fra Københavns Universitet og SFI sad i følgegruppen."

Københavnundersøgelsen viste, at 66.000 københavnere befandt sig under fattigdomsgrænsen (der i København blev sat til 103.000 kr.) i 2005. Et så højt antal fattige mødte kritik

fra CEPOS, men også fra Rådet for Socialt Udsatte, der fandt det 'noget for højt'.

"Jeg synes, det er grundlæggende positivt, at man i København anvendte budgetmetoden, men mener bestemt, at de udgiftsposter, som politikerne lagde ind i budgettet, kan diskuteres. Eksempelvis er det da et godt spørgsmål, om den månedlige udgift til fagforeningskontingent, som de københavnske politikere lagde ind i budgettet, er relevant ift. en fattigdomsgrænse. I forhold til kritikken mener jeg dog, det er vigtigt at understrege, at Københavnerundersøgelsen netop tydeligt skelner mellem borgere, der er berørt af fattigdom i et enkelt år (32.000), borgere der er berørt af fattigdom i to til tre år (19.000) og borgere, der er fattige i fire år eller mere (15.000). Endelig er der faktisk betydelig fattigdom i København. Her bor relativt mange unge mennesker, enlige forsørgere, ufaglærte, samt indvandrere og flygtninge, og dermed altså netop de befolkningsgrupper, som i alle danske fattigdomsundersøgelser vejer tungt."

I international sammenhæng er afstanden mellem høje og lave indkomster mindre i Danmark og de øvrige nordiske lande, end i resten af verden. Så hvor stort er fattigdomsproblemet egentlig reelt herhjemme?

"Undersøgelserne fra både AE Rådet og Det økonomiske Råd siger, at der er blevet flere fattige danskere gennem de seneste 10 år – og det vel at mærke i en periode, hvor vi har haft høj vækst og faldende arbejdsløshed. Spørgsmålet er, hvordan det vil gå i de kommende år, hvor krisetegnene vil indfinde sig. Vil vi se den nuværende udvikling fortsætte, eller skal vi tvært imod have en målsætning om at bekæmpe fattigdommen i Danmark. Svaret på det er i sidste ende op til politikerne og den enkelte dansker. Personligt finder jeg det opmuntrende, når en privat hjælpeorganisation som Kirkens Korshær melder ud, at antallet af danskere, der melder sig som frivillige hjælpere op mod jul, har været støt stigende de senere år. Det tager jeg som udtryk for, at flere og flere bliver opmærksomme på, at der iblandt os lever mange, som har svært ved at opretholde et acceptabelt levestandard. Og at det er et problem, vi må tage på os og gøre noget ved som borgere og som samfund." ■

